

Dechovka forever

20. ledna 2007, Lidové noviny

Zdá se, že tolikrát pohřbívaná dechová hudba přežije všechny hudební směry: poslouchají ji dnes i bývalí bigbifáči

V televizích se dechovka hraje minimálně, v časopisech se o ní nepíše. Přesto rozhlasové pořady, v nichž se objevuje, poslouchá rekordní počet lidí.

Pokud by se úspěšnost rozhlasových dramaturgů měřila úspěšností jejich pořadů, byl by dnes čtyřicetiletý Zdeněk Voráč zřejmě v Česku jednička. Když každý den v deset hodin dopoledne sedne k rozhlasovému pultu v českobudějovickém studiu Českého rozhlasu, začnou se dít věci. Křivka poslechovosti rádia najednou prudce vyletí vzhůru, tři hodiny se drží na regionálním rozhlasovém trhu takřka v nadoblačných výšinách a poté ve 13 hodin zase padá do své obvyklé polohy.

Kdo by čekal, že Voráč právě zpovídá některou z nových českých superstar, pouští nejnovější písničky Lucie Bílé nebo mu poskytl rozhovor členové skupiny Tokio Hotel, hluboce by se mýlil. „Hrajeme paní Tomanové ze Lhoty u Jindřichova Hradce. Hodně zdraví, spokojenosti a lásky přejí k šedesátým narozeninám vnoučata,“ ozve se z éteru a následuje třeba „Máááá hošík černovlasý, své matičce žaloval...“ Zdeněk Voráč zkrátka pouští dechovku.

Úspěšnost této rozhlasové relace trhá rekordy. Ve všední den ji poslouchá kolem 100 tisíc, o víkendu pak poslechovost vyskočí ještě o dalších 40 tisíc posluchačů. Protože průzkum poslechovosti se týká pouze Jihočechů, pro které českobudějovický rozhlas vysílá, znamená to, že kvůli pořadu „Písničky pro radost“ si denně zapíná rádio minimálně každý šestý obyvatel jižních Čech. „Musíme ale samozřejmě počítat i s určitým přesahem mimo Jihočeský kraj, takže posluchačů bude ještě mnohem víc,“ tvrdí Voráč. Pořad, který je neúspěšnější rozhlasovou relací v jižních Čechách, museli nedávno jeho tvůrci kvůli enormnímu zájmu posluchačů o hodinu prodloužit.

Podobná obliba dechovky dnes ale není zdaleka jen doménou Jihočeského kraje. Ještě více lidí poslouchá podobný pořad na jižní Moravě, Rádio Praha pak v půl sedmé večer přichází se svým vlastním dechovkářským pořadem pro celou republiku, který občas moderuje také Zdeněk Voráč. A poslechovost? Přes půl milionu lidí. Kdo není zrovna fanouškem klasické dechové hudby, musí být minimálně překvapen, kde se všichni ti posluchači dechovky v Česku vlastně berou.

V restauracích se tato hudba nehraje, v televizi se o ní nemluví, společenské časopisy, které jinak zpovídají každou začínající hudební hvězdičku, o žádných hvězdách dechovky příliš nepiší. To je příklad i dua Eva a Vašek, které sice nehraje klasickou dechovku, ale takzvané taneční melodie. Dvojice, které hudební kritici i zpěváci popu nemohou přijít na jméno, je totiž dnes z hlediska prodeje desek vůbec neúspěšnější hudební skupinou v republice.

„Evě a Vaškovi opravdu dnes nemůže v Česku v prodeji nosičů žádná popová nebo rocková hvězda ani zdaleka konkurovat,“ říká Pavel Bodiš, který má na české pobočce Mezinárodní federace hudebního průmyslu IFPI na starosti statistiku. Komplet Evy a Vaška, obsahující osm cédéček a jedno DVD, si koupilo během poměrně krátké doby přes 30 tisíc lidí, což nemá v naší moderní historii obdobu. Znamená to totiž, že Eva a Vašek prodali 240 tisíc desek. „U popových hvězd se neúspěšnější, špičkové tituly pohybují maximálně kolem 40 až 50 tisíc prodaných kusů. To už je ale naprostý vrchol,“ potvrzuje Bodiš.

Stáli sokolici

Otázka, která trápí jako nevyřešená záhada hudební kritiky i publicisty, však zní ještě jinak. Jak je možné, že ačkoliv každá mladá generace Čechů už desítky let dechovku jako klasické důchodcovské „umcaca, umcaca“ pohřbívá hluboko pod zem, mají dechovky i na prahu třetího tisíciletí možná ještě více posluchačů než v dobách socialismu? Proč se titíž lidé, kteří kdysi jako „rockeři“ obraceli oči v sloup, když si děda v televizi pustil dechovkářského guru Pepíčka Zímu, časem vracejí ke stejným melodiím jako jejich prarodiče? „Na to je těžká odpověď. To by snad musel zhodnotit nějaký sociolog,“ říká hudební publicista Jiří Černý. Pokud totiž dnes poslouchá dechovku nejvíce takzvaná generace 50 plus, jak se domnívají zadavatelé reklamy, pak jde o zcela jiné posluchače než v roce 1970.

„Jsou to lidé, kteří třeba vyrostli na bigbitu, ale když se dostali z určité revolty, začali dechovku nejprve tolerovat a potom i poslouchat. Takových lidí znám spoustu,“ říká Karel Peterka, majitel hudebního vydavatelství Česká muzika, které kromě veleúspěšného dua Eva a Vašek vydává i klasickou dechovku.

Kdy a proč se původní návštěvníci rockových a bigbitových zábav začínají pomalu obracet k dechovkářským rytmům, však podle něj nelze objektivně popsat. „Jsou věci, které se dějí v nějaké skupině lidí, a když se zeptáte jednotlivce na jejich příčinu, tak nedokáže odpovědět,“ tvrdí Peterka. Několik hypotéz souvisejících s nesmrtelností stále pohřbívané dechovky by se ale podle něj našlo: „Dechovka vychází z lidové písničky, která je v nás nějak hluboce zakořeněna, i když se tomu v mládí někdy úporně bráníme.“ Peterka věří, že čím je člověk starší, tím víc se vrací právě k lidovým melodiím. „Navíc, to je můj osobní názor i zkušenost, si nějak podvědomě uvědomujeme, že když si děda s babičkou pustili dechovku, vládla přitom doma pohoda,“ říká Peterka.

Možná právě v souvislosti s touhle vzpomínkou podle něj evokuje dechovka u lidí v pozdějším věku dobrou náladu a pocit pohody. Dalším možným důvodem, proč dechovka nikdy nezemře, je podle vydavatele i potřeba prosté a jednoduché lidové zábavy: „Češi nadávají na dechovku, ale jakmile se ožerou, tak zpívají na stole Hasiče nebo Sokolíky.“

Internetový server RadioTV nedávno vyvolal mezi návštěvníky svých stránek ostrou polemiku o tom, zda by se v Česku uživilo jedno komerční, čisté dechovkové rádio, když například v sousedním Německu a Rakousku jich existuje celá řada. Diskuse se stala klasickou ukázkou debaty, jakou vedou Češi v hospodách i domácnostech celá desetiletí.

„Na dechovku jsem stejně alergický jako na ty diskotékové ducárny nebo metal. Když zaslechnu to umcaca, umcaca, umcaca, tak je mi silně nevolno,“ napsal jeden z návštěvníků. „Dobrá dechovka je něco, co nám může závidět celý svět,“ napsal další diskutující. Podle něj Češi oproti jiným národům zcela nepochopitelně odsouvají svou národní hudbu kamsi na periferii, zatímco převzatý zahraniční pop jim nevadí.

Dechovka se samozřejmě nestala námětem podobných debat, spojených s úpadkem nebo naopak vzestupem žánru, poprvé. „Skladatel Karel Vacek napsal v roce 1968 právě kvůli záchraně dechovky, ohrožené moderními hudebními styly, skladbu Zůstaň tu s námi, která se stala později hitem,“ tvrdí Zdeněk Voráč.

Nástup hudební moderny v šedesátých letech, éra rocknrollu a Beatles, to vše údajně směřovalo k tomu, že se dechovka po vymření svých nejstarších skalních příznivců odebere na odpočinek. Jenže opak se stal pravdou. Po slavných šedesátých letech nedokázal dechovku pohřbit ani konec socialismu v roce 1989. „Zpočátku bylo znát, že se vyrojila spousta nových možností i v hudbě, a dechovce, které byla rádia tehdy plná, najednou prudce ubyli posluchači,“ tvrdí Voráč, který sám hraje na bicí v nejstarší jihočeské dechové kapele Babouci. Zatímco kapela, založená v roce 1868, odehrála v roce 1990 celkem sto zábav a koncertů, o sedm let později hrála kvůli malému zájmu pořadatelů jen šestadvacetkrát. „Loni už jsme ale zase odehráli 140 her a prakticky všude máme plno,“ pochvaluje si Voráč.

Nejúspěšnějšího „cédéčka“ Babouků s názvem Ten němčicej kostelíček už se prodalo takřka patnáct tisíc kusů, takže kapela aspiruje na platinovou desku. Také ostatní její nahrávky se prodávají v mnohatisícových nákladech. O podobně úspěšném prodeji se může dnes naprostě většině bigbitových i popových kapel jen zdát.

Dechovka jako blues?

Kolik let je vlastně průměrnému posluchači dechovky? Ani na tuhle otázku nelze jednoduše odpovědět. I když všechny průzkumy poslechovatosti potvrzují zdaleka největší zájem o tento druh hudby ve věkové skupině nad padesát let, zdaleka ne všichni důchodci, vyrostlí na bigbitu, dechovku milují. Stejně tak ale není údajně pravda, že by o ni vůbec nebyl zájem mezi mladými lidmi.

„Je mi šedesát jedna let a od svých třinácti nemohu dechovku ani cítit. Za bolševiků jí totiž byla plná rádia,“ napsal jeden z účastníků diskuse na RadioTV. Naopak někteří mnohem mladší pisatelé lidovou muziku hájili: „Je mi 33 let, dechovku mám rád, ostatně jako každou dobrou muziku. Bohužel, pro nás Čechy je dechovka a vůbec lidová muzika něco okrajového, neposlouchatelného, příšerného, prostě skoro něco, za co bychom se měli všichni stydět,“ tvrdí další účastník diskuse. Výrok „poslouchám vše, jenom ne dechovku“ je podle něj běžnou součástí slovníku řady mediálních hvězd.

Naopak i někteří dříve zapřísáhlí rockeři tenhle druh hudby uznávají a poslouchají. „Nemohu říci, že bych třeba vyhledával dechovkové zábavy. Když je ale v rádiu dobrá dechovka, rád si ji poslechnu a vůbec se za to nestydím,“ říká Pavel Maršík, pětadvacetiletý jihočeský rocker, za jehož skupinami Sirael a Trilobit táhly v osmdesátých letech po jižních Čechách davy mladých lidí. Každý muzikant ale podle něj s přibývajícím věkem dojde k určité muzikantské pokoře. „Nestane se třeba pravověrným fanouškem dechovky, ale bere ji jako žánr, který je úspěšný, má své posluchače, a proto si zaslouží uznání,“ tvrdí Maršík. Je přesvědčen o tom, že lidová písnička v podobě dechovky je prostě věčná a bude se hrát i za sto let. „Dechovka je v nás, stejně jako v černoších blues. To se dá těžko nějak změnit.“

Dechovka jako underground

Dechovka ovšem zdaleka nepřežívá jen kvůli jakémusi nevysvětlitelnému přerodu hudebního vkusu mladších a starších posluchačů. Stačí se totiž dnes podívat na internetové stránky nejznámějších kapel, a laik snadno dojde k závěru, že mladí lidé netouží po ničem jiném než hrát na křídlovku v Budvarce nebo Kozlovance.

Nejmladším členem Babouků je čtyřadvacetiletý učitel hudby a absolvent konzervatoře Jan Čížek, další členové kapely jsou většinou třicátníci a čtyřicátníci. Přesto patří Babouci ke starším kapelám. V jižních Čechách ani na Moravě nejsou dnes žádnou výjimkou dechovky s průměrným věkem muzikantů kolem dvaceti let. „Někdy je to opravdu zvláštní pohled. Dvacetiletí nebo ještě mladší muzikanti hrají na zábavě šedesátníkům,“ říká Zdeněk Voráč. Podobné věkové složení ale mají i hosté vesnických zábav. „Řekl bych, že nejvíce chybí generace mezi třiceti a čtyřiceti lety. Na naše koncerty chodí buď starší, nebo velmi mladí lidé,“ doplňuje.

To je také možná důvod, proč se dechovka prakticky nevysílá v televizi... Paradoxně je tedy dnes nejoblíbenější hudební žánr v Česku v podobné pozici jako tvrdý „kapitalistický“ rock za socialismu. „Inzerenti v médiích oslovují především skupinu lidí v produktivním věku, kteří nakupují nové ledničky, auta nebo elektroniku, půjčují si peníze u bank. Starší lidé už nejsou pro reklamu tak zajímaví,“ říká Libor Soukup, šéfredaktor českobudějovického studia Českého rozhlasu.

V tomto ohledu je ale Česko ve střední Evropě naprostou výjimkou. Stačí si zapnout rakouskou, německou, ale v poslední době třeba i slovenskou televizi. Dechovky nejrůznějších druhů a stylů většinou nastupují hned po hlavních zprávách v nejprodávanějším vysílacím čase. V Česku ale kupní síle „důchodců“ nikdo z obchodníků ani televizních manažerů nevěří.

„TV Nova nevysílá žádný pořad věnovaný dechovce a v současné době ani žádný nepřipravuje. Naše stanice je totiž nejen nejsledovanější, ale zároveň i nejmladší televizí na trhu, neboť ji nejvíce sledují diváci ve věkové kategorii 15-54 let,“ vysvětluje Veronika Šmítková z tiskového oddělení televize Nova. Jako každá komerční stanice se i Nova podle ní řídí sledovaností. „Myslíme, že právě dechovka by oslovovala spíše starší publikum.“

Velmi podobný názor má i vedení České televize, která na rozdíl od nedávné minulosti dechovku sice vysílá, ale jen dvakrát třicet minut za týden. A to je podle ortodoxních dechovkářů hudby velmi málo. Doslova bouří nevole vzbudil u příznivců dechovky nežádem ČT o velkou „dechovkovou show“ loňského 7. října v pražské Sazka Areně. Ačkoliv se údajně jednalo o největší akci svého druhu ve střední Evropě, na níž osm tisíc diváků sledovalo vystoupení šestnácti kapel, Česká televize z dechovkového maratonu pod názvem „Dechovka byla, je a bude“ neodvysílala ani minutový šot. „Ani sekundu. A to si kazetu z nahrávkou vyžádala od nás CNN, alespoň krátké šoty odvysílaly i německé a rakouské televizní stanice,“ tvrdí organizátor dechovkového maratonu Petr Šimáček. V České televizi podle něj sedí lidé, kteří dechovku na obrazovku prostě nepustí, i kdyby ji poslouchal každý druhý Čech.

Vedení ČT ale nařčení odmítá: „V rámci prostoru, který je kultuře, respektive hudebním pořadům, na obrazovkách ČT k dispozici, nemáme pocit, že je dechová hudba upozaďována. Především je třeba říci, že v německy hovořících zemích je jiná tradice prezentace této hudby než u nás,“ tvrdí Anna Freimannová z tiskového oddělení České televize. Kromě toho je podle ní dechová hudba součástí příležitostných pořadů, vysílaných často v tzv. mimoschématových časech, například na Silvestra. Freimannová zároveň potvrzuje, že tyto pořady jsou většinou velmi sledované.

Důchodci k televizi nepatří

Dechovkáři cítí křivdu. Upozorňují, že zatímco jiné žánry nemají ani zdaleka tolik posluchačů, věnuje se jim v televizích i rozhlasu několikanásobně víc prostoru. Podle nich neobstojí ani argumentace o nízké kupní síle starších lidí, kteří jsou pak nezajímaví pro zadavatele reklamy. Ostatně - v tomto názoru je podporuje i řada odborníků.

„Když se podíváte na Západ, prodejci se mohou přetrhnout, aby oslovili starší lidi. Stále více důchodců totiž žije velmi aktivně a stejně aktivně utrácí i našetřené peníze,“ tvrdí Petra Zimmelová, která se na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity zabývá problematikou seniorů. V Česku ale podle ní stále panuje zakořeněná představa, že každý člověk po šedesátce odevzdá všechno dětem, sedne si doma na gauč a v duchu počítá, zda mu zítra zbudou peníze na snídani.

Jenže právě například v oblasti prodeje hudby už teze o chudých důchodcích neplatí ani v Česku. Svědčí o tom dvojnásobně platinový komplet Evy a Vaška - stojí 1100 korun, a přesto si ho koupilo 30 tisíc lidí. Žádná skupina či interpret hrající pro mladší publikum se podobným úspěchem pochlubit nemohou. Přitom v hitparádě prodeje nosičů na stránkách IFPI Evu a Vaška, ale ani třeba podobně úspěšnou klasickou dechovku, nenajdete. Vysvětlení zní také trochu paradoxně.

„Dechovka je minoritní žánr stejně jako třeba hip hop. A naše hitparáda zohledňuje jen střední, nejposlouchanější proud hudby,“ říká Bodiš. Zároveň ale přiznává, že ať už si myslí o dechovce „kdo chce, co chce“, její obecná popularita, měřená velikostí prostoru v médiích, neodpovídá skutečnému zájmu posluchačů a prodeji nosičů.

Eva a Vašek byli například vyloučeni ze soutěže o Zlatého slavíka údajně kvůli porušení soutěžních pravidel. Přesto se stali hvězdami pořadu, když moderátoři postavili svou televizní show na výsměchu uměleckým kvalitám dvojice, jejíž hit Bílá orchidej vévodí internetovým žebříčkům nejhorší písně roku.

„Víte, to taky o něčem svědčí. Kdyby byli Eva a Vašek pro popovou scénu opravdu tak bezvýznamnou konkurencí, nikdo by si z nich legraci nedělal,“ tvrdí vydavatel populárního dua Karel Peterka. Když podle něj navíc moderátoři vysílali s ironickou nadsázkou stylizované rozhovory s některými osobnostmi světové hudební scény, jakoby vyjadřujícími obdiv Evě a Vaškovi, zřejmě netušili, jakou reklamu tím dvojici udělají. „Slyšel jsem babičku, jak zcela vážně v obchodě vypráví, že tu Evu s Vaškem chválil v televizi i Michael Jackson,“ tvrdí Peterka. Úspěch svého vydavatelství ale přičítá především tomu, že Česká muzika zaplňuje velkou díru na trhu. Zatímco hudební průmysl dnes podle něj vytváří hvězdy z neznámých lidí a teprve poté na nich vydělává, jeho vydavatelství, sídlící v Dubném u Českých Budějovic, se vydalo zcela opačným směrem. „Naši zákazníci jsou lidé, kteří si nekupují hvězdu, ale písničky,“ tvrdí Peterka. I nahrávky tolik kritiky zatracovaného dua Eva a Vašek si lidé podle něj vlastně vyžádali. „Chodili k nám, jestli náhodou nemáme Bílou

orchidej. Tak jsme ji vydali a prodej předčil očekávání," tvrdí Peterka. Podobným způsobem, tedy takzvaně zezdola, vzniká podle něj i současný úspěch klasické dechovky.

Deklarovaná averze vůči dechovce má původ už v dobách socialismu. Dechovkové rytmy se tenkrát linuly z každého rozhlasu. „Nejvíce mě rozčiluje, když si někdo lidové písničky spojuje s komunismem. Ty se zpívaly hodně dávno před nástupem totality," říká Zdeněk Voráč.

Na druhou stranu této představě nahrává třeba i podoba politických mítinků v předvolební kampani. I ta totiž nabízí řadu paradoxů. ODS, apelující na národní hrdost a zachování suverenity Česka v rámci EU, zve na své mítinky rockové a popové hvězdy, často zpívající melodie převzaté ze zahraničí. Podobný druh muziky volí v kampani i jiné politické strany. Klasická dechovka, která je ryze českou záležitostí, hraje paradoxně komunistům.

„To ale přece není chyba dechovky," tvrdí Voráč. Babouci právě dnes hrají na hasičské zábavě v jihočeských Čejkovicích, kde při stejné příležitosti vystupují nepřetržitě od roku 1924. Ani jednou nevynechali. A nepochybuji o tom, že stejná kapela bude stát na stejném pódiu i za třicet let. V té době už budou totiž z dnešních mladých technařů zřejmě dávno staří dechnaři...

Komplet Evy a Vaška, obsahující osm cédéček a jedno DVD, si koupilo během krátké doby přes 30 tisíc lidí, což nemá v naší moderní historii obdobu. Znamená to, že Eva a Vašek prodali 240 tisíc desek. Česká televize neodvysílala ani sekundu. A to si kazetu z nahrávkou od nás vyžádala CNN a alespoň krátké šoty odvysílaly i německé a rakouské televizní stanice.

Petr Šimáček organizátor akce Dechovka byla, je a bude

Nemohu říci, že bych třeba vyhledával dechovkové zábavy. Když je ale v rádiu dobrá dechovka, rád si ji poslechnu a vůbec se za to nestydím. rockový muzikant,,

Pavel Maršík

Když se podíváte na Západ, prodejci se mohou přetrhnout, aby oslovili starší lidi. Stále více důchodců totiž žije velmi aktivně a stejně aktivně utrací i našetřené peníze.

Petra Zimmelová Jihočeská univerzita

MAREK KERLES,
jihočeský zpravodaj LN